

PAVLOVE A PSEUDOPAVLOVE LISTY

(František Trstenský)

Z odborného hľadiska jeden z najväčším problémom pri listoch svätého Pavla je otázka ich autorstva. Častým javom v staroveku bola tzv pseudonýmia (pseudonimtia). Ide o štylistický postup pri písaní, keď anonymní autori pripísali svoje diela významným osobnostiam. Úmyslom bolo dať dôležitosť vlastným ideám a zdôrazniť, že vlastné myšlienky súhlasia s myšlienkami toho, za ktorého sa autor vydáva. Pseudonýmia nie je v protiklade s kanonicitou a inšpiráciou, lebo pri podávaní Božieho slova ide predovšetkým o náboženskú náuku.

V prípade Pavlových listov sa používa označenie: *proto-pavlove a deuteropavlove listy* alebo *pavlove a pseudopavlove listy*. Pod výrazom *proto-pavlove listy* rozumieme sedem listov, o ktorých je medzi biblistami všeobecná zhoda, že pochádzajú priamo do Pavla: **1 Sol, 1-2 Kor, Gal, Flp, Rim a Flm**. Isté pochybnosti sú pri listoch **2 Sol, Ef, Kol**, a preto sa označujú ako *deuteropavlovské listy*: V prípade troch listov **1-2 Tim a Tit** je všeobecná zhoda, že nie sú priamo Pavlove, ale pochádzajú z pera niektorého učeníka alebo tzv. „pavlovskej školy.“

V grécko – rímskom svete až do 3. stor. po Kr. umenie čítať a písať bola široko zaužívané. Zaslúžili sa o to predovšetkým školy a cvičenia čítania a písania pre tých, ktorí vedeli po grécky alebo latinsky. Predsa však stupeň znalosti jazyka bol rozličný. Pre tých, ktorí nemali vzdelanie alebo nadanie písať, jestvovali skupiny „sekretárov“, ktorí vedeli zostaviť napísaný dokument. Oficiálne zostavený dokument usporiadal a podpisoval „sekretár“, pričom v dokumente poznamenal pre koho bol spis zostavený. Preto sa dá hovoriť o funkcii „epistologa“ – *pisára listov*. Jestvovali rôzne stupne písania. Pisár písal veľmi pomaly, takže text sa mu diktoval po jednotlivých slovách. Lepšie vyškolení pisári ovládali umenie rýchleho písania (tachygrafia) a boli schopní zaznamenať text diktovaný bežnou rýchlosťou reči. Dokonca v gréckom a latinskom jazyku jestvoval systém znakov, ktorý dovoľoval rýchle zapisovanie textu (stenografia). Jestvujú rôzne modely spolupráce autora listu so „sekretárom:“

1. Sekretár ako záznamca (recorder). Bolo to v tých prípadoch, keď text sa rýchlo diktoval a sekretár ho zaznamenal za pomoci stenografie.
2. Sekretár ako redaktor (editor). Bolo to v tom prípade, keď zapisoval myšlienky autora a potom z takto „surového“ materiálu neskôr sekretár zostavil list.
3. Sekretár ako spoluautor (co-autor). Keď autor listu poskytol sekretárovi iba oporné myšlienky alebo spôsob argumentácie a list formuloval sekretár.

4. Sekretár ako tvorca (composer). Keď v mene a v duchu autora listu celý list napísal sekretár a využil svoje schopnosti a nadanie.

Pri Pavlových listoch (a nielen pri nich) musíme teda rozlišovať medzi autorom a tým, kto list písal. Spolupráca „autora“ a „sekretára“ (alebo ak chceme pisára) mohla mať rozličné stupne. V prípade listu Rimanom nájdeme správu samotného pisára: „*Pozdravujem vás ja, Tercius, čo píšem tento list v Pánovi.*“ (Rim 16,22) Znamená to, že list Pavol diktoval a pisár ho zapisoval. Na konci listu medzi pozdravy, ktoré Pavol - autor adresuje rímskemu spoločenstvu, pisár Tercius pridáva aj svoj vlastný pozdrav.

V iných prípadoch Pavol na záver listov pridáva pár riadkov alebo podpis vlastnou rukou, aby tak potvrdil pravovernosť listu: „*Môj, Pavlov, vlastnoručný pozdrav.*“ (1 Kor 16,21) Ešte výrečnejšie je to vyjadrené v Liste Galat'anom: „*Pozrite, akými veľkými písmenami vám píšem vlastnou rukou.*“ (6,11)

Skutky apoštolov ponúkajú túto informáciu: „*Ale keď sa niektorí zatvrdili a neuverili, ba pred zástupom tupili Pánovu cestu, odišiel od nich, **oddelil učeníkov** a každý deň hovoril v Tyrannovej škole. To trvalo dva roky, takže všetci, čo bývali v Ázii, Židia i Gréci, počuli Pánovo slovo.*“ (Sk 19,9-10)

Autor Skutkov apoštolov hovorí o učeníkoch, ktorých si Pavol oddelil a učil ich. Predpokladáme, že aj ostatní apoštoli si vytvorili akýsi „okruh“ svojich učeníkov. Preto hovoríme o „pavlovskej škole“ alebo o „jánovskej škole“, ktorá stojí v pozadí definitívnej podoby Jánových spisov. Apoštoli to robili podľa príkladu svojho Majstra Ježiša Krista, ktorý sám si vybral spomedzi učeníkov Dvanástich. Preto aj „pavlovska škola“ pokračovala v diele svojho zakladateľa.

A tak aj v prípade, keď sekretár „v duchu“ Pavla aj niekoľko rokov po smrti svojho majstra a učiteľa napísal list, stále môžeme hovoriť o Pavlovom liste, aj keď jeho skutočným tvorcom je niekto iný.